

Ionaproject RUIMTE VOOR OUDERSCHAP

Eerste expertbijeenkomst op 24.05.06 te Amsterdam, korte samenvatting
Wat heeft het kleine kind nodig voor een gezonde sociaal-emotionele ontwikkeling?

Aanwezig: Prof. Dr. Carlo Schuengel (VU), Dr. Bas Levering (pedagoog), Beatrijs Smulders (vroedvrouw, directeur Geboortecentrum Amsterdam), Drs. E.M. Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije (1. kamerlid VVD), Merel Boon (ouder, lerares), Marieke van Leijen (ouder), Drs. Andrea Basedow (notuliste), Ionaproject Ouderschap: Sonja Copijn, Ignaz Anderson.

Verbinderd op laatste moment: Arda Gerkens (SP), Peter Hoefnagels (D66), Mariette Hamer (PvdA).

Dit eerste gesprek over de sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind beweegt zich tussen twee polen: *Wat is ideaal?* en *Wat is realistisch?*

Eenzijds: de kwaliteit van ouderschap is onlosmakelijk verbonden met de hoeveelheid tijd die ouders aan kind en gezin besteden (Smulders). De hechtingstheorie is wetenschappelijk gevalideerd.¹ Veilige hechting is de basis voor een gezonde sociaal-emotionele ontwikkeling. Voor het hechtingsproces zijn de eerste levensjaren beslissend, waarbij vooral de fysieke nabijheid van belang is.

Anderzijds valt de trend naar twee fulltime werkende ouders niet te keren. Ouders moeten leren accepteren dat derden hun kinderen verzorgen en opvoeden. Deze 'sociale' ouders zullen in de toekomst misschien belangrijker voor het kind zijn dan de biologische ouders. (Schuengel).

De kraamzorg in Nederland is uitstekend in vergelijking met andere landen, maar de tijd erna is schraal verzorgd. De consultatiebureaus zijn bijvoorbeeld doorgaans niet erg borstvoedingsvriendelijk: het belang van borstvoeding voor de hechting van het kind wordt niet of nauwelijks onderkend. Het zwangerschapsverlof is te kort. Een zwangerschap duurt twee jaar, want ook voor de tijd na de geboorte is een continue lichamelijke band tussen moeder en kind wenselijk (Smulders). Soms is de ouder - kind relatie zelf een bron van risico's voor veilige (of 'good-enough') hechting. Hier kan een goed welzijnsbeleid (verlofregelingen, jeugdzorg) tegenwicht bieden. In sommige Europese landen zoals Engeland en Finland is men op dit punt alert en wat de wetgeving betreft verder.

De ouder - kind relatie is sinds de jaren vijftig veranderd wat betreft levenshouding en gezinssituaties. Nu is er meer en meer sprake van taakverdeling tussen ouders en kinderopvang. In Nederland is de kinderopvang tot nu toe niet aan de overheid (zoals in Scandinavië) maar aan de markt gerelateerd. Recent is een initiatiefwet ingediend², die opvang als basisvoorziening wil regelen. Scholen worden verplicht om van 7.30 tot 18.30 opvang van kinderen te faciliteren. De opvang zelf *zou moeten* worden geprofessionaliseerd en de kwaliteit verbeterd (Levering). Na school rustig thuiszijn is bij tijden ook een belangrijke behoefte. Hierin onderscheid maken tussen jongere en oudere kinderen is niet gangbaar. Voor heel jonge kinderen betekent opvang stress.³ Koestering en continuïteit zijn moeilijk te garanderen.

Het is van belang dat ouderschap/opvoederschap maatschappelijk beter gewaardeerd en gehonoreerd wordt. Ouderschap is veeleisend wat tijd, werk en knowhow betreft. De behoeften van kinderen passen zich niet aan de werktijden van de ouders aan. Weinig moeders hebben het voordeel van een (eigen) bedrijf dat toestaat de baby mee naar het werk te nemen (Kalsbeek). De factor stress werd herhaaldelijk genoemd als ondermijnend voor bevredigend ouderschap.

Moet ouderschap als vak worden gezien? Deels wordt het uitgeoefend vanuit gezond gevoel, deels vanuit verwerving van knowhow. Veel ouders hebben behoefte aan opvoedingsondersteuning (Levering). Echter, normatieve regelgeving is niet wenselijk: vrijheid van keuze en eigen verantwoordelijkheid moet centraal staan.

Politiek gezien moet een bepaald overheidsbeleid hierin door heel veel mensen gewenst worden wil het prioriteit krijgen. Economische belangen gaan meestal voor: kinderopvang ter bevordering van arbeidsparticipatie. Het kapitaal dat het kind zelf met zich draagt is bij de besluitvorming minder belangrijk (Kalsbeek).

Maatschappelijke waardering voor opvoederschap (en daarmee het gevoel van eigenwaarde van de ouder) zou groeien wanneer ouderschap als een professionele bezigheid wordt beschouwd (Copijn).

- Want wat moet een ouder -meestal de moeder- zoal kunnen? Inspelen op de ontwikkeling van het kind en zijn behoeften op verschillende leeftijden, omgaan met stress, het combineren van ouderschap en werk, communiceren met het kind (Levering), een evenwicht vinden tussen eigen behoeften en die van het kind, leren wat hechting betekent (Smulders), waarderen en invullen van het belang van de vaderlijke rol. Grondige voorbereiding op ouderschap helpt bij onzekerheid en stress, en faciliteren het bieden van structuur en veiligheid.

- Waar valt het 'vak' te leren? Al doende, al dan niet met 'lijfspreuk-tegel' (Schuengel⁴), op consultatiebureaus, door begeleiding in gezinsproblematiek met video-hometraining, door opvoedkundige programma's op TV, in boeken, bladen, op internet en in intervisiegroepen. Ouderschapsondersteuning bestaat voor kwetsbare gezinnen; maar juist ook sterke ouders zoeken ondersteuning en scholing.

Een leven met weinig stress en de financiële middelen die hiervoor nodig zijn werden door sommigen als absolute voorwaarde voor goed ouderschap gezien. Voor anderen was niets mis met *quality time*: de intense kwartiertjes met je kind tussen de bedrijven en de nu eenmaal bestaande stress door.

Ouders moeten ook leren anderen in de opvoeding van hun kind toe te laten (Schuengel). 'Sociaal ouderschap' neemt meer en meer de plaats in van biologisch ouderschap. Wat betekent dat voor het welzijn van het kind? Is het wenselijk? Is het een compromis? In ieder geval is het een dilemma, waarin veel ouders zich ongemakkelijk voelen. Zij willen het beste voor hun kind.

¹ Uit : *Psychologie Magazine* dec. 2006 :

Onderzoeker hechtingstheorie wint Spinozaprijs

Kinderen die zich veilig gehecht hebben aan een opvoeder zijn later beter in staat intieme relaties aan te gaan. Voor deze oude theorie is nu wetenschappelijk bewijs geleverd. Professor Rien van IJzendoorn won er in 2004 de prestigieuze NWO-Spinozaprijs mee. IJzendoorn, hoogleraar pedagogiek aan de Universiteit van Leiden, deed een ingewikkelde analyse waarbij hij resultaten van verschillende hechtingsstudies met elkaar combineerde. Hij concludeerde dat het hechtingsgedrag van ouders een goede voorspeller is voor dat van hun nageslacht. Een vrouw die als kind steun en troost kon vinden bij haar ouders, heeft een grote kans om als volwassene een goede stabiele relatie te ontwikkelen. Bovendien kan ze rekenen op kinderen die zich eveneens veilig kunnen hechten. Volgens IJzendoorn spelen hierbij zowel genetische als sociaalpsychologische factoren een rol.

² Mariette Hamer, PvdA, maart 2007

³ National Institute of Child Health and Human Development (NICHD): Study of Early Childcare. Er is hooglopend verschil van mening over de interpretatie van dit grootschalig onderzoek. De bekende engelse kinderpsycholoog Jay Belsky zegt dat de uitkomst niet spoort met de onstuitbare trend van meer en meer kinderopvang en dat de uitkomst daarom onder tafel wordt geveegd. Het laatste woord hierover is nog niet gevallen. Onderzoekers met dit onderwerp in Nederland o.a. Marianne Riksen-Walraven, Hedwig van Bakel.

⁴ Carlo Schuengel liet ons een tegel zien waarop staat: 'Wees als ouder altijd groter, sterker, wijzer en welwillend. Volg het kind wanneer het kan. Grijp in als het nodig is.' Dit is volgens Prof Schuengel een basisconcept dat gesteund wordt door wetenschappelijk onderzoek.